

شب یلدا در بوشهر

از قدیمی‌ترین و محبوب‌ترین جشن‌های پاییزی ایران می‌توان به شب یلدا اشاره کرد. شب یلدا در هر شهری مراسم و آیین مخصوص خود را دارد، در این مقاله تصمیم داریم به طور اجمالی به معرفی آداب شب یلدا در بوشهر بپردازیم، پس اگر تمایل دارید با تاریخچه این شب، خوردنی‌ها و رسوم مرتبط با شب یلدا آشنا شوید با ما همراه باشید.

شب یلدا چه شبی است؟

«شب یلدا»، که به عنوان شب چله هم شناخته می‌شود، یک جشن باستانی در انتهای پاییز و آغاز زمستان در کشور ایران بوده است. ایرانیان باستان از روزگاران قدیم در کنار یکدیگر جمع می‌شدند و با شیرینی و نوشیدنی‌های خوشمزه، حافظ‌خوانی و گفتگو، شب آخر پاییز را در کنار عزیزان خود (اعضای خانواده، فامیل، دوستان نزدیک و...) به شب زنده‌داری و جشن سپری می‌کردند. در ایام قدیم، مردم در کنار کرسی نشسته و همراه با عزیزان خود به حافظ‌خوانی و شب زنده داری‌های طولانی می‌پرداختند.

شب یلدا چه زمانی جشن گرفته می‌شود؟

شب زنده‌داری و گردهمایی‌های شب یلدا در روز آخر پاییز و اولین شب زمستان جشن گرفته می‌شود. بنابر تقویم میلادی شب یلدا در تاریخ ۲۰ یا ۲۱ دسامبر (۳۰ آذر) جشن گرفته می‌شود.

چه کشورهایی شب یلدا را جشن می‌گیرند؟

همانطور که می‌دانید، ریشه شب یلدا به ایران باستان باز می‌گردد، و ایران باستان جز یکی از بزرگترین کشورهای قدرتمند جهان بوده است. به همین خاطر، در حال حاضر کشورهایمانند افغانستان، تاجیکستان، ازبکستان، ترکمنستان، آذربایجان، ارمنستان و مناطقی از ترکیه که به آسیای میانه معروف هستند (و در گذشته بخشی از ایران بوده‌اند) شب یلدا را جشن می‌گیرند.

تاریخچه شب یلدا

ایرانیان باستان به دلایل متعددی همچون فرا رسیدن زمستان، طولانی شدن روزها، بازگشت قدرتمندانه خورشید و پیروزی نور بر تاریکی و... شب یلدا را جشن می‌گرفتند؛ به همین دلیل آنها باور داشتند آغاز صبح روز بعد، نویدبخش از بین رفتن تاریکی و قدرت‌های شیطانی است.

ایرانیان باستان به دلیل شغل خود یعنی کشاورزی و تاثیر مستقیم خورشید، آب و هوا و تغییر فصول در شغلشان، جشن‌های بسیاری همچون شب یلدا برای خود ابداع کرده بودند. آنها می‌دانستند روزهای طولانی که همراه اشعه خورشید هستند، برای محصولات آنها بهتر و پربرکت‌تر است، به همین خاطر آغاز روزهای طولانی (زمستان نویدبخش روزهای بلندتر بود) و پایان روزهای کوتاه را جشن گرفته، و به شادی و پایکوبی می‌پرداختند.

معمولا، ایرانیان باستان از رنگ قرمز برای تزیین جشن‌های شب یلدا خود بهره می‌بردند و رنگ قرمز را نماد خورشید و برکت می‌دانستند؛ در این شب تولید میترا که الهام‌بخش پیروزی نور بر تاریکی بود، را جشن می‌گرفتند. به همین خاطر آنها از واژه سریانی یلدا، به معنای «تولد» برای نامگذاری این شب استفاده کرده بودند. و روز بعد (۱ دی) را «خرم روز» یا «خور روز» نامیده (به معنای روز خرد و متعلق به اهورامزدا بوده است) و آن را گرمی می‌داشتند. در گذشته، یلدا مراسمی برای پایکوبی و شادمانی بوده است، اما امروزه می‌توان آن را مراسمی برای سپاسگزاری از داشته‌ها و نداشته‌ها قلمداد کرد.

در حال حاضر، شب یلدا به چه صورت جشن گرفته می‌شود؟

در سال‌های اخیر مردم ایران به رسم ایام قدیم به برگزاری جشن‌های باستانی همچون شب یلدا در نقاط مختلف کشور می‌پردازند. در این شب؛ خانواده‌ها، دوستان و آشنایان دور هم جمع می‌شوند و به قصه‌گویی، شعرخوانی، سرو غذاها و شیرینی‌های خوشمزه و گپ‌وگفت تا ساعات ابتدایی روز بعد می‌پردازند. از میوه‌ها و شیرینی‌هایی که در شب یلدا سرو می‌شوند می‌توان به انار، هندوانه، آجیل، پسته، شکلات، خرمالو، گلابی، حلوا و... اشاره کرد. برخی ایرانیان باستان معتقد بودند که باید چهل نوع میوه یا غذا برای تضمین سلامتی در شب یلدا استفاده شود. از سنت‌های باستانی شب یلدا می‌توان به شعرخوانی و حافظ‌خوانی اشاره کرد. اشعار حافظ برای مردم ایران نماد آگاهی و عشق است، به همین علت همواره در این شب ایرانیان به حافظ‌خوانی می‌پردازند. آجیل از عناصر اصلی این شب است، و معمولا تخمه، پسته، نخود و کشمش تو سبب بزرگترها به اعضای کوچکتر خانواده هدیه داده

می‌شود. بسیاری از شهرها هم غذاهای ویژه‌ای همچون رشته‌پلو، مرغ‌وپلو، آش رشته و یا ماهی‌پلو را در شب یلدا سرو می‌کنند.

امروزه، جشنواره و همایش‌های مختلفی در مناطق مختلف شهری همانند مسجدها، کتابخانه‌ها، فرهنگسراها، رستوران‌ها و کافی‌شاپ‌ها و غیره به مناسب شب یلدا برگزار می‌شود.

شب یلدا در بوشهر چگونه برگزار می‌شود؟

بوشهر یکی از شهرهای جنوبی و مهم ایران است که آیین و مراسم مخصوص خود را برای یلدا دارد. معمولاً، شب یلدا در این شهر در کنار اعضای خانواده و فامیل برگزار می‌شود، بدین صورت که اعضای یک یا چند خانواده به گردهمایی‌های صمیمی و دوستانه با صرف شیرینی، میوه، غذا، چای و... می‌پردازند. شب یلدا از جشن‌های محبوب مردم بوشهر است؛ چرا که مردم از فصول گرم سال عبور می‌کنند و برای مدتی سردی هوا را در شهر خود احساس می‌نمایند.

در این شب بزرگترهای فامیل (اصطلاحاً ریش سفیدان) به قصه‌گویی‌های طولانی همانند نقل قصه‌های ننه سرما می‌پردازند. گاهی، خانواده‌های خوش‌ذوق و هنرمند تئاترها و نمایشنامه‌های کوتاهی براساس داستان‌های شاهنامه برای اعضای فامیل خود اجرا می‌کنند. معمولاً، شعرخوانی (غالباً حافظ و رباعیات خیام در بوشهر خوانده می‌شوند) یکی از دیگر مراسم‌های مخصوص این شب است.

از خوردنی‌های خوشمزه می‌توان به آجیل (پسته، نخود، مویز، کشمش، تخمه و...)، و میوه‌هایی همچون خرمالو، هندوانه، نارنگی، پرتقال، سیب، انار اشاره داشت. محبوب‌ترین میوه‌های مورد استفاده توسط مردم بوشهر در شب یلدا، هندوانه و شلغم است. بوشهری‌ها به واسطه گرمای زیاد استان شان علاقه زیادی به هندوانه دارند. برخی خانواده‌های بوشهری غذاهای محلی نظیر قلیه میگو، قلیه ماهی، شکرپلو و شویدپلو برای این شب تهیه کرده، و یا غذاهای سنتی ایرانی نظیر فسنجان، آش رشته، ماهی‌پلو سرو می‌کنند.

بیشتر خانواده‌های بوشهری شب یلدا را در کنار هم با لباس‌های نو سپری می‌کنند و با انواع مختلف شیرینی‌های محلی مانند رنگینگ، حلوائ مسقطی، پشمک‌های محلی از یکدیگر پذیرایی می‌کنند.

اگر تمایل دارید در مراسم شب یلدا در بوشهر شرکت کنید، می‌توانید در یکی از جشن‌های شب یلدا در منزل دوستان و یا آشنایان بوشهری خود شرکت کرده و خاطره‌ای فراموش‌نشده برای خود بسازید.

در تنظیم این مقاله از منابع زیر استفاده شده است:

<https://www.dana.ir/news/1261600.html> هندوانه و شلغم میوه ثابت شب یلدا بوشهری - ها - یلدا - سردتر بین شب بوشهر
<https://www.yjc.ir/fa/news/6369501> شب یلدا و آداب و رسوم آن در استان بوشهر
<https://www.hamshahrionline.ir/news/470354> آشنایی با آداب و رسوم مردم بوشهر در شب یلدا
<https://www.yjc.ir/fa/news/6368090> آداب و رسوم شب یلدا در شهر های مختلف کشور ز بیابای های یلدا در ایران
<https://tourismofpersia.com/yalda-night/>
<https://www.eavartravel.com/en/blog/2019/12/10/130522/yalda-nights/>

واژگان کلیدی: شب یلدا در بوشهر، آداب و رسوم، بوشهر، ایران

نویسنده: مژگان امیریوسفی